

Tizenegy verseskönyv.

Szinegh Béla : *Praeludium*. Mezőkövesd, 1932. — Rimaszombati Szombathy Ilona : *Kaleidoszkóp*. Budapest, 1933. — Fényes Jenő : *Csendes muzsika*. Debrecen, 1932. — Tabán Gyula : *Csend, muzsika, ünnep*. Szeged, 1932. — Bárdosi Németh János : *Isten rádiója*. Szombathely, 1932. (A szombathelyi Faludi Ferenc Irodalmi Társaság támogatásával.) — Dömötör Ilona : *Behavazott kert*. Baja, 1932. — Városi István : *A napszemű ember*. Budapest, 1932. — Tisbi Illés : *Sötét perek éneke*. Budapest, 1932. — Badnóti Miklós : *Lábadózó szél*. Szeged, 1932. (A Szegedi Fialatok Művészeti Kollégiumának kiadása.) — Vas István : *Őszi rombolás*. Budapest. — Csuka Zoltán : *Mindent legyűrő fiatal-ság*. Noviszád, 1931.

Tizenegy verseskönyv, valami nyolcszáz lapon, többnyire jó, sőt pompás kiállításban. Már a külső elárulja, hogy szerzőjük talán évek óta összekuporgatott filléreit s egész életét tette fel rájuk. Ez az érzésünk egyre szomorúbb, mentől tovább lapozgatunk a kötetekben. Alig van köztük kettő-három, mely nagyjában megérdemelte a kiadást ; a többieknek legfeljebb az az érdeme, hogy a nyomda munkához jutott s a szerző egy hamis, bár szép illúzióval gazdagabb lett.

Szinegh Béla még a közepes verselésig sem jut el. Ilyen rímei bőven vannak : köszönöm — elkerülöm ; dalom — végállomáson ; estét — aján-dékként. Költői nyelve sem vigasztalóbb : a Hold, az égi méceses ; a vágyam paripája ; zümmögő dalparipa. A levegőben lágyan terjed a bugó, égi fluidum : az ifjú kántor ujsa nyomán életre kelt praeludium (*Praeludium*). Nem merek több kifogást tenni, mert a költőnek, mint mondja, «gondolatszülő csend» a barátja s nevét «nem hagyják soha elfeledni az örök-zenéjű csengő ritmusok».

Rimaszombati Szombathy Ilonában is nagy a költői becsvágy, kevés a költői erő, legkevesebb az önbírálat. Egyetlen verse — *Ars poeticája* — minden további kritikát feleslegessé tesz :

Igaz barátom, te verset írsz
és én bámullak,
milyen dicső grimasszal
rágod a tollat.

Tollat rágni, verset faragni
szabad ám neked,
csak el ne rágd merészen
a metszeteket.

Mert még mondják, nem a gondolat,
de a szótagszám
az, mely teremt értéket
tollak rágásán.

Igaz barátom, ha verset írsz,
ne lelked szavát,
hanem a centimétert
öntsed rímbe át.

Fényes Jenő szóvirágos, lelkendezésében kevés a mondanivaló. Pedig sok mindent megír, nagyon közepes formában ; az olvasóhoz csak az élmények fáradt visszhangja ér el. Még közvetlenebb verseiben sincs eredetibb hang.

Tabán Gyula is egészen dilettáns. Erőtlen nyelvét latin, francia, angol szavakkal, mondatokkal frissítgeti, verscímbe, jeligébe. Komplikáltabb formával is próbálkozik, az egyszerűsége sincs elég készsége.

Bárdosi Németh János meglehetősen versel, de inkább csak esztergályoz. Nem ritkák az ilyen kínrimeik : bohóka — álom — hóka ; lócsapán. — jót csap ám. Kedves formája a jámbus, melynek kényelmes medrében messzire áradnak a könnyű szavak, de csak szavak maradnak, sokszor furcsa verstölteléknek (békalárma, Élet-táv-író, cserebók). A Kosztolányi-remiszencenciákon kívül kivált Ady hatása nyilvánuló. Nemcsak verset ír Adyról, ismertebb szavait is szívesen hasz-

nálja ; kevés változtatással egész sort is átvesz tőle.

Dömötör Ilona Mohácsig érez vissza, képzelete nem mindennapi ; romantikus lélek, szereti a komor, széles esetvonásokat, melyek egy-egy pillanatra érvényesülni tudnak itt-ott. Hangját női közvetlenség teszi rokonszenvenné, magyar érzése, vallásossága. Van néhány szép képe, egész verse talán egy : *Harmatcsepp*.

Városi István verseiben is nemes, tisztos érzésvilág van, mondvacsinált formában, modoros hangon. Felhőhályog, lélekmozdony, fénybilincs, embergyufa, gögkerék, szellőkorbács : e dagályos szavak többnyire igen prózaikkal váltakoznak (A fő, hogy . . .). Sok a banális kép : Az őszi este sürgönyöz, üzen és megrikatja vén csizmáimat (*Erdőben*). Ő, kis falum, kristályosult poézis, benned minden szép és minden nemes, mégis kopott kalucsnival gyaláz meg a tiszteletrémeltó esperes (*Valóság keserve*).

Tisbi Illés a nádfedeles falusi házak világából került a nagyváros proletárságába. E két világ közt hánykódva, figyelmet érdemel, ha egyelőre másért nem is, azért, hogy disztelen, egzaltált verseiben híven kifejezi a kenyértelenség nyomott, lázadó hangulatát. Eredeti hangja még kevés ; ez az új világért harcoló ifjú is gyakran apostoloskodik rég levitézlett, nyakatekert szavakkal (lelkem humusza, árnyékkirály, vágyfarkasok, szentélyeknek legcsúcsán, lelkem alagútja, zajkések, könnymocsár, kirudalt jajok).

Érdekes egyéniség *Radnóti Miklós*. Huszonhárom éves és egészséges, mint a makk. Mintha öröme, fájdalomnak egyformán örülne, friss impresszionizmusának kedvére való élmény, téma mind. Erős festői hajlam van benne, duskál a képekben, melyeket hol higgadt, reális szemlélettel vázol, hol megbontva, természetes összefüggésükből kiforgatva. Ugyanígy hul-

lámzik egyszerű megnyilatkozások a rendkívül bonyolult hangulatformák közt. Nem tűri a rím fékét, a szabad vers olykor szerelné is teszi. Intelligenciája, bátor életkedve, mely leg-sötétebb színei mögül is ki-kivillan, figyelmet érdemlő, fejlődést ígérő költőt mutat, akire egy-két vastagabb szinfoltert sem tudunk haragudni.

Csuka Zoltán halál és élet végtelen váltakozását éneklés e kozmikus világszemléletbe beleszűrődnek korunk problémái. Kevés önálló verse van, sok bennük az ismétlés, nemcsak a központi gondolat révén, mely köré kifogyhatatlanul lombosodnak, hanem a ritmus, a hangnem egyhangulatúsága miatt is. E föltétlenül impozáns formán keresztül a parttalan vizek morajlása, zúgása, viharai visszhangoznak az olvasóban, helyenként monotónná válva. Csuka Zoltán egyéniség, külön világa van, mely mellett nem mehetünk el közömbösen. De nem is érezhetünk vele egészen ; e mérhetetlenül felcsigázott nyelvben, roppant dimenziókra hangolt páthoszbang gondolat és érzés, a szavak fényéárnya bizonytalanul kavargó, nincsenek nyugodtabb kitekintést nyújtó állomásaink. Egyetlen vers szinte az egész kötet ; meghatottan olvassuk s fáradtan tesszük le, azzal az érzéssel, hogy a költő rövidebben világosabban s kevésbé zaklatott hangon beszélhetett volna. A kötetet *Balázs G. Árpád* látta el érdekes illusztrációkkal. Csuka Zoltán egyik vezéralakja az elszakított magyarságnak. Szenteleky Kornél írja róla az előszóban, hogy «az ő csodálatos aktivitása, lankadatlan hite, kifogyhatatlan energiája teremtett életformát, megnyilvánulási és fejlődési lehetőséget a fiatal, bizonytalan és gyenge lábakon tipegő vajdasági irodalom számára.»

Vas István nagyon rokonszenves és sokat ígérő költő. Inkább korán érett, mint kiábrándult ifjú s minden gyűlölet nélkül zárkózott ; öreges jölelkü-

Hungary j!

séggel, megértő részvétellel nézi az embereket. Amit mond, mindez önként vállalt, eseménytelenségében sem fájdalmas magány világából való. Roppanat érzékeny, csaknem félénkszávú elégikus, pedig versei mélyen, ha a szavak nem tüntetnek is vele, nagy önérzet, becsvágy forr s egész megjelenésében látni, hogy szigorú kritikus önmagának. Sohasem törekszik szenzációra, fiatalos elképesztésre s bár újvilágot akar ő is, nincs köze az utca nagyképű riadóihoz. Higgadtan élvezi a szépet, amit a valóság elkerülhetetlen, lehangoló jelenségeiben is meg tud találni s nagyon közvetlen. Valóban benne él a verseiben ; a pesti ős pompája, a ködös tél, egzotikus égövek, idegen népfajok, életek csöndes víziói, elhalt barátjának emléke, a körülte, nélküle zajló lét szeszélyes hullámjátéka, hosszú, tempós, kissé szándékosan lazított verssorokban, sokáig tovább élnek az olvasóban ; sokszor legapróbb részletükig kifestett, archaikus keretbe foglalt képei, régi olajfestmények tónusában ragyogva, nagyon közel hozzák szívünkhöz ezt a fiatal költőt, kinek legközelebbi kötetét reménységgel várjuk.

Vajthó László.

Még néhány szó Makkai János Hitler-könyvéről.

A *Napkelet* márciusi száma ismereti a legaktuálisabb magyar könyvet, Makkai János *Germánia új útakon* c. tanulmányát. S hogy most újólag foglalkozni kívánunk Makkai munkájával, arra nem pusztán az alkalmasszerűség ad okot, bár ez is igen lényeges körülmény : a legutolsó néhány hét alatt Németország váratlanul száguldásra kényszerítette Európa cammogó, elköszvényesedett históriáját. S természetesen hadakozni sem óhajtottunk a cikkel, hiszen amit mond, az helytálló ; egyetlen célunk, amiért

megint felütjük Makkai könyvét, a kiegészítés.

Tény, hogy a tanulmány «java a hitlerizmusra esik». De lehet-e eleget írni a hitlerizmusról ? A hitlerizmus nem párt és nem politika. Talán legközelebb járunk az igazság megértéséhez, ha egy pillanatra biológiai szemmel nézünk : a hitlerizmust ugyan olyan módon termelte ki magából az emberiség, mint ahogyan fertőző betegségek ellen «immun-szérumokat» produkál. A nemzeti szocialisták győzelme nemcsak Németország sorsát döntötte el, hanem Európáét is. A kommunista világforradalom ábrándja összeomlott.

Nem ez az első eset, hogy az emberiség drámájának egy-egy felvonását a germánység játssza végig. Tacitus óta az európai történelem egyetlen egyszerű képletre vezethető vissza s ez a Rajnán inneni és a Rajnán túli testvérnépek örök párbaja. 71-ben az északi testvér győzött s e győzelem legnagyobb eredménye : a törzsek egyesülése, a császári birodalom, az *Erstes Reich*. Ezt a birodalmat rombolta szét 18 novembere. Makkai kimutatja érdekes könyvében, hogy a császárságot és intézményeit tulajdonképpen nem a német nép forradalma üzte el, hanem a győzelmes ellenség, tehát *külső* hatalom. Németország egyszerűen összeomlott. Ebből az összeomlásból mindössze három szervezet menekedett meg többékevésbé épen : a szociáldemokrácia, a radikális polgárság és a katolikus centrum. Ez a három párt azután — voltakép «tragikus kisebbség» — 1919-ben, Weimarban új alkotmányt ad Németországnak s ezzel megszületik a «Zweites Reich» : a nyomor és szükség demokráciája.

Az elkövetkező közel másfél évtizeden át ezek a baloldali, weimari pártok kormányozzák Németországot. Nehéz idők ezek. Az embertelen békekötés, a nyomasztó morális és gazda-